

Kainuun LUMO-ohjelma

Tiivistelmä avoimen kansalaiskyselyn tuloksista

TITTA JYLHÄNKANGAS

Tiivistelmä kokoaa avoimen kansalaiskyselyn (N=186) havainnot Kainuun luonnon merkityksestä, monimuotoisuuden tilasta ja toivotuista toimista. Tulokset esitetään laadullisina teemoina ja niitä hyödynnetään taustatietona LUMO-ohjelman jatkovalmistelussa yhdessä muiden tietolähteiden kanssa.

Kuva 1. Näkymä Vuokatinvaaralta. Kuva: © Titta Jylhäkangas.

Aineisto ja menetelmät

Kainuun ELY-keskus toteutti loka–marraskuussa 2025 avoimen ja anonyymin verkkokyselyn osana Kainuun luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelman (LUMO-ohjelma) valmistelua. Vastauksia saatiin 186. Aineisto on itsevalikoitunut (kysely oli avoin ja vastaaminen vapaaehtoista), ja se on analysoitu laadullisesti: toistuvat sisällöt on ryhmitelty teemoiksi ja esitetään teemoina, ei tilastollisina osuuksina. Vuoden 2026 alusta Kainuun LUMO-ohjelmatyötä edistetään Pohjois-Suomen elinvoimakeskuksessa.

Keskeinen viesti

Aineiston perusteella luonto näyttäytyy vastaajille hyvinvoinnin, identiteetin ja arjen perustana; monissa vastauksissa korostuvat rauha, hiljaisuus ja luonnossa liikkumisen merkitys sekä monipuoliset elinympäristöt. Samalla vastaajat kuvaavat laajaa - paikoin kasvavaa - huolta luonnon monimuotoisuuden heikkenemisestä: metsänkäsittelyn intensiivisyys ja pirstoutuminen, soiden ojitukset sekä vesistöjen tila ja vaellusesteet nousevat toistuvasti esiin. Vahva toive on, että strategioista siirrytään käytännön tekoihin – yhdessä muun valmistelun, sidosryhmätyön ja resurssikehysten kanssa. Monille vastaajille luonnon turvaaminen merkitsee myös kainuulaisen elämäntavan, kotiseudun maisemien ja alueen elinvoiman vaalimista tulevaisuutta varten.

Seuraavissa luvuissa kuvataan tarkemmin, mitä vastaajat kertoivat luonnon merkityksestä, monimuotoisuuden tilasta ja toimista, joiden toivotaan etenevän käytäntöön.

1. Luonnon merkitys

- **Hyvinvointi.** Luontoa kuvataan “latauspaikaksi”: hiljaisuus, rauha ja luonnossa liikkuminen korostuvat.
- **Identiteetti ja koti.** Luonto koetaan kotina ja syynä asua tai palata Kainuuseen.
- **Elämäntavat ja elinvoima.** Marjastus, kalastus ja metsästys ovat osa arkea; luontomatkailun ja puhtaan ympäristön nähdään tukevan alueen vetovoimaa.

2. Luonnon tila

- **Heikkenevä tila.** Monimuotoisuuden heikentyminen kuvataan meneillään olevaksi: vanhojen metsien pirstoutuminen, lajiston köyhtyminen ja luonnontilaisten rakenteiden väheneminen.
- **Huolenaiheita.** Useissa vastauksissa mainitaan metsänkäsittelyn intensiivisyys, lahopuun puute, soiden ojitukset, vesistöjen tilan heikkeneminen ja virtavesien vaellusesteet. Huolta herättää myös suurten hankkeiden (tuulivoima, kaivos, siirtolinjat) sijoittuminen luontoarvoiltaan herkille alueille.
- **Potentiaali.** Aineistossa esiintyy myös toiveikkuutta: Kainuussa nähdään laajoja luontokokonaisuuksia, arvokkaita elinympäristöjä ja luonnon erityispiirteitä, joiden tila voidaan turvata, jos toimet kohdennetaan oikein ja ajoissa.

3. Mitä tulisi tehdä?

Vastausten perusteella luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen edellyttää erityisesti:

- **Suojelua.** Vanhojen metsien ja laajojen metsäalueiden suojelua sekä ekologisten yhteyksien turvaamista.
- **Luonnonmukaisempaa metsänkäsittelyä.** Jatkuvapeitteistä kasvatusta, poimintahakkuita, lahopuun lisäämistä, uudistusalojen pienentämistä.
- **Ennallistamista ja vesistötoimia.** Ojitettujen soiden ennallistamista sekä virtavesien kunnostamista ja vaellusesteiden poistamista.
- **Viestintää ja luontokasvatusta toimeenpanon tukena.** Luonnonlukutaidon vahvistamista ja ymmärrettävää viestintää.
- **Kannustimia ja korvauksia.** Uusien korvaus-/kompensaatiomallien kehittämistä yksityismaiden vapaaehtoiseen suojeluun ja esimerkiksi METSO-rahoituksen lisäämistä.

Suojelua toivotaan sekä valtion maille (päätoisin ja kohdentamalla) että yksityismaille vapaaehtoisuuden ja riittävien korvausmallien tukemana. Monissa vastauksissa korostuu myös tarve vahvistaa maankäytön kokonaisohjausta ja arvioida hankkeiden yhteisvaikutuksia erityisesti luontoarvoiltaan herkissä ympäristöissä.

4. Esteet ja haasteet

Useimmin mainitut esteet ovat asenteet ja ilmapiiri, taloudelliset tekijät sekä tiedon puutteet.

- **Asenteet ja ilmapiiri.** Jännitteinen keskusteluilmapiiri ja muutokseen liittyvä vastustus vaikeuttavat yhteisen suunnan ja luottamuksen rakentamista.
- **Talous ja rahoitus.** Lyhyen aikavälin talousperusteet ja kannustimien riittämättömyys; näiden koetaan ohjaavan valintoja luontoarvojen kustannuksella.
- **Tieto ja ymmärrys.** Ekologisen tiedon puutteet ja yhteisvaikutusten hahmottamisen haasteet. Tiedon puute heikentää kokonaiskuvaa ja hidastaa päätöksentekoa.

Vastaajat kuvaavat lisäksi muitakin haasteita:

- **Metsänkäsittely ja suurhankkeet.** Intensiivinen metsänkäsittely ja suurhankkeiden sijoittuminen luontoarvoiltaan herkille alueille koetaan monimuotoisuuden edellytyksiä heikentäviksi.
- **Yhteistyö ja hallinto.** Vastuiden epäselvyys, yhteistyön haasteet ja hallinnollinen monimutkaisuus hidastavat käytännön toteutusta.
- **Ilmastomuutos.** Muuttuvat sääolot, lajiston muutokset ja tuhoriskit lisäävät kiirettä ja toimeenpanon vaikeusastetta.

5. Osallistuminen ja toiveet

Vastaajat kuvaavat valmiutta edistää monimuotoisuutta erityisesti viestinnän ja vaikuttamisen, talkoiden ja ennallistamisen, koulutuksen ja luontokasvatuksen sekä omien maiden suojelun ja luonnonmukaisen hoidon kautta. Joissakin vastauksissa tuodaan esiin kiinnostus myös muihin vapaaehtoistyön muotoihin, jos sellaisia olisi helposti tarjolla. Monet vastaajat kertovat jo toteuttavansa monimuotoisuutta edistäviä toimia oma-aloitteisesti omalla maallaan ja lähiluonnossaan osana arjen käytäntöjä.

LUMO-ohjelmalta toivotaan konkretiaa, vaikuttavia toimia sekä selkeitä tavoitteita, aikatauluja ja seurantaa.

6. Johtopäätökset

Aineisto viittaa siihen, että vaikuttavuus edellyttää rakenteellisia valintoja ja niiden tueksi selkeitä toimeenpanon edellytyksiä — kuten ohjauskeinoja, kannustimia, viestintää ja luontokasvatusta, vuorovaikutusta, riittäviä resursseja sekä läpinäkyvää seurantaa — sekä selkeitä kanavia, joilla olemassa oleva osallistumisvalmius saadaan käyttöön.

Yhteenveto

Aineiston toistuva viesti on, että monimuotoisuuden turvaaminen ei näyttäydy vastaajille vain lajien ja elinympäristöjen suojeluna, vaan myös identiteetin, hyvinvoinnin ja arjen virkistymisen vahvistamisena. Vaikuttavuus syntyy ennen kaikkea rakenteellisista valinnoista, joita tukevat selkeät ohjauskeinot ja kannustimet, viestintä ja luontokasvatus, toimijoita kokoava vuorovaikutus, riittävät resurssit ja läpinäkyvä seuranta. Osallistumisvalmius on olemassa, kun kanavat ovat selkeitä ja kynnys matala. Useat vastaajat painottavat lisäksi pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta, jotta ohjelmatyö ei jäisi lyhytkestoiseksi hankkeeksi vaan muodostaisi selkeän yhteisen suunnan.

Kyselyaineisto toimii taustatietona LUMO-ohjelman valmistelussa yhdessä luonnontieteellisen tiedon, paikkatiedon ja sidosryhmäyhteistyön kanssa. Se tarjoaa vastaajien kokemuksiin perustuvan näkökulman erityisesti suojelun kohdentamiseen, metsänkäsittelylinjauksiin, maankäytön ohjauksen ja suurhankkeiden yhteisvaikutusten tarkasteluun, ennallistamisen painopisteisiin, kannustinmalleihin sekä viestintään ja luontokasvatukseen.

Menetelmähuomio: Kysely on avoin ja itsevalikoitunut; tulokset kuvaavat kyselyyn vastanneiden näkemyksiä eivätkä ole tilastollisesti edustavia väestötasolla. Aineisto (N=186) on laadulliseen analyysiin riittävä ja käyttökelpoinen, ja toistuvat teemat antavat johdonmukaisen kokonaiskuvan vastaajajoukon näkemyksistä.

Lähde: Kainuun LUMO-ohjelma - Avoimen kansalaiskyselyn koosteraportti (4/2026).

